

Ольга Царик,

доктор педагогічних наук,
професор кафедри іноземних мов
Тернопільський національний економічний університет
(м. Тернопіль, Україна)

Olga Tsaryk,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Foreign languages department
Ternopil National Economic University (Ternopil, Ukraine)
tsarykolga@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0169-7009
RESEARCHER ID: H-3258-2017

УДК 378.147

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анотація. У статті вивчено підходи, методи, прийоми, форми навчання української мови як іноземної, використання яких допомагає викладачам-мовникам підвищувати рівень мотивації в іноземних студентів у процесі вивчення мови.

Актуальність обраної теми спричинена недостатньою кількістю проведених досліджень з методики викладання української мови як іноземної, потребою систематизувати наукові й методичні розробки, необхідністю впровадження нових підходів до вивчення української мови як іноземної.

Метою статті є вивчення основних підходів, методів та принципів викладання української мови як іноземної, зокрема комунікативного підходу, дослідження впливу методів навчання на мотивацію студентів у процесі вивчення української мови як іноземної.

У процесі дослідження застосовано методи спостереження, анкетування, аналіз результатів опитування, оцінювання рівня володіння українською мовою як іноземною. Дослідження виконане на базі Тернопільського національного економічного університету, де проведено опитування слухачів підготовчого відділення для іноземних громадян, студентів-іноземців 1-4 курсів нефілологічних спеціальностей.

Результати дослідження підтвердили, що основою мотивації для студентів, які вивчають українську мову як іноземну, є бажання вільно спілкуватися з носіями мови. Серед видів мовленнєвої діяльності, які студенти хотіли б покращити, найбільший відсоток займає мовлення. З'ясовано, що найскладнішим завданням для студентів є конструювання речень, репродукування мовлення. У статті обґрунтовано основні принципи процесу навчання, досліджено вплив методів навчання на мотивацію студентів до вивчення української мови як іноземної, що підтверджує ефективність використання комунікативного підходу в процесі навчання української мови як іноземної.

Ключові слова: комунікативний метод, українська мова як іноземна, мотивація, комунікативна компетенція, мовлення.

COMMUNICATIVE APPROACH TO TRAINING OF UKRAINIAN LANGUAGE AS FOREIGN LANGUAGE

Abstract. The article examines approaches, methods, techniques, forms of teaching Ukrainian as a foreign language, the use of which helps teachers of languages to increase the level of motivation of foreign students in the process of language learning.

The relevance of the chosen topic is caused by the insufficient number of studies conducted on the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language, the need to systematize scientific and methodological developments, the need for introducing new approaches to the study of the Ukrainian language as a foreign language.

The purpose of the article is to study the main approaches, methods and principles of teaching Ukrainian as a foreign language, in particular the communicative approach, the study of the influence of teaching methods on the motivation of students in the process of studying Ukrainian as a foreign language.

The research uses methods of observation, questionnaires, analysis of the results of the survey, assessment of the level of proficiency in Ukrainian as a foreign language. The research was carried out at Ternopil National Economic University, where a survey of students of the preparatory department for foreign citizens, foreign students of 1-4 years of non-philology specialties was conducted.

The results of the study confirmed that the main motivation for students studying Ukrainian as a foreign language is the desire to communicate freely with native speakers. Among the types of speech activities students would like to improve, the largest percentage is speech. It is revealed that the most difficult task for students is to construct sentences, reproduction of speech. The article substantiates the basic principles of the learning process, studies the influence of teaching methods on the motivation of students to study Ukrainian as a foreign language, which confirms the effectiveness of using the communicative approach in the process of teaching Ukrainian as a foreign language.

Keywords: communicative method, Ukrainian as a foreign language, motivation, communicative competence, speech..

ВСТУП

Глобалізація та інтернаціоналізація вищої освіти в Україні розширила географію студентів вітчизняних вищих навчальних закладів. У час глобалізації освітнього простору в Україні зростає кількість іноземних студентів, а водночас виникає необхідність розвитку методики навчання української мови як іноземної. Так, у Тернопільському національному економічному університеті на підготовчому відділенні для іноземних громадян навчаються студенти з Еквадору, Гани, Ефіопії, Союзу Коморських островів, Китаю, Марокко та ін., які вивчають українську мову як іноземну впродовж навчального року.

Постановка проблеми. У сучасних умовах студенти-іноземці в Україні мають можливість отримувати вищу освіту англійською мовою, зокрема в Тернопільському національному економічному університеті студенти вивчають «Міжнародну економіку» англійською, німецькою французькою мовами, «Міжнародне право» – англійською. Відповідно мотивація студентів до вивчення української мови знижується. Вивчення та вдосконалення методів викладання української мови як іноземної допомагає викладачам-мовникам мотивувати іноземних студентів у процесі вивчення української мови, цікаво подати навчальний матеріал, використовуючи нові методи, прийоми, форми навчання. Актуальність обраної теми викликана недостатньою кількістю проведених досліджень з методики викладання української мови як іноземної; потребою впровадження нових підходів до вивчення української мови як іноземної; необхідністю систематизувати наукові й методичні розробки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній педагогічній думці досліджено окремі аспекти методики викладання української мови як іноземної – С. Яворська (історичний аспект), Н. Бородіна (термінологічний аспект), О. Тростинська (лінгвокультурологічний аспект), О. Мацько (методологічний аспект). Вагомий вклад у дослідження викладання української мови як іноземної зробили О. Антонів, М. Арделян, Л. Бей, М. Винник, В. Вінницька, О. Гайда, М. Джура, І. Драч, Т. Єфімов, О. Палінська, О. Пальчикова, І. Підгородецька, Б. Сокіл, С. Сокол, Г. Темник, Г. Тохтар, О. Тростинська та ін.

У наукових дослідженнях та методичних розробках із викладання української мови як іноземної проаналізовані істотні проблеми у цій сфері, зокрема організація навчального процесу під час вивчення мови як іноземної, загальні методичні принципи, психо- та соціолінгвістичні основи, комунікативні підходи, розвиток комунікативних навичок тощо, нерозв'язання яких призводить до методично необґрунтованого викладання української мови як іноземної (Касьяненко, Т.А., 2013, с.3).

Розглянемо для прикладу декілька важливих для нашого дослідження праць, де проаналізовано процес викладання української мови як іноземної у вітчизняних вищих навчальних закладах.

Касьяненко Т. у статті «Викладання української мови як іноземної: принципи оптимізації та інновації» аналізує, що впровадження сучасних технологій, підходів і методів викладання української мови як іноземної у навчальний процес сприяє підвищенню якості її викладання та вивчення, відповідно до загальноєвропейських вимог до якості освіти у вітчизняних університетах забезпечується також інформатизація освітнього простору, інтеграційні процеси в сучасній освіті, налагодження українськими вищими навчальними закладами співпраці з європейськими навчальними закладами в сфері навчальної та наукової діяльності, студентські міжнародні обміни, можливість здобуття другої вищої освіти та навчання за магістерськими програмами за кордоном тощо (Касьяненко Т.А., 2013, с. 3).

У статті «Розвивальний потенціал культурологічного аспекту в навчанні української мови як іноземної» Строганова зазначає, що під час навчання мови як іноземної повинні враховуватися особливості культури і досвід роботи з розвитку якісного, комунікативно доцільного мовлення і глобального мислення, що саме в такий спосіб формується багата мовна картина світу кожної особистості. Процес навчання української мови як іноземної сам по собі відбувається на міжкультурній основі та під час міжкультурної комунікації і є об'єктивно складним. Особливість культурологічного аспекту полягає у тому, що культура вводиться як об'єкт навчання мови і розглядається як основний зміст навчання разом з мовою. Культурологічний аспект має у своїй основі аксіологічні засади – вчення про цінності (Строганова Г., 2018а, с. 28).

Активне впровадження культурологічного аспекту в навчанні української мови як іноземної сприяє формуванню загальнокультурних компетентностей: здатності розуміти значення культури, бути толерантним, готовим до міжкультурного діалогу; вмінню спілкуватися, аналізувати, критично мислити, формулювати мету та способи їх досягнення; готовності до розуміння соціального і культурного різноманіття; здатності до ведення результативної полеміки й конструктивної дискусії тощо (Строганова Г., 2018а, с. 30).

Цікавим вважаємо досвід викладачів кафедри української та іноземних мов Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, зокрема використання ейдетики в процесі викладання української мови як іноземної. Ейдетика як наука пропонує шляхи навчання, які допомагають розвивати образну пам'ять, сприяють швидкому та усвідомленому запам'ятовуванню нового матеріалу. Вагомою перевагою такого навчання є і те, що студенти навчаються в атмосфері психологічної безпеки та комфорту, а це покращує їхні стосунки з «чужим» для них оточенням, формує нові вміння, виявляє власні поведінкові емоційні та мисленнєві стереотипи. Основним принципом ейдетики є наочність, без чого немислиме засвоєння нового матеріалу, а завдання ейдетики якраз полягає в тому, аби залучити всі можливі ресурси людської пам'яті для використання набутих знань у житті. Автор стреджує, що на досягнення цієї мети скеровані такі методи ейдетики: ланцюжковий,

акровербальний, піктографічний, фонетичних асоціацій, метод місць (базується на зорових асоціаціях), невербальних асоціацій, парадоксальних вербальних перетворень, укрупненого структурування навчального матеріалу (передбачає використання опорних схем та узагальнюючих таблиць). Особлива роль в ейдетичних методах відводиться наочності, що реалізовується шляхом створення мультимедійних презентацій під час вивчення розмовних тем та освоєння граматики (Назаревич Л., 2015а, с. 240).

У статті «Тренінгові технології як засіб активізації навчання української мови як іноземної» Г. Строганова розглядає тренінгове навчання як двоплановий процес: з психологічного погляду – як комплекс спеціальних умов, штучно створених для підтримки мотивації, фокусування уваги на важливому, зацікавлення роботою; у педагогічному розумінні – як набір свідомо відпрацьованих операцій, створення форм передавання інформації та засвоєння знань, інструмент для формування умінь і навичок, форма розширення досвіду (Строганова Г., 2018b, с. 18).

Проте актуальним залишається дослідження комунікативно-інтерактивного підходу в процесі навчання української мови як іноземної, що потребує детального вивчення.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Мета статті полягає у вивченні основних підходів до викладання української мови як іноземної, обґрунтуванні методів та принципів навчання, зокрема комунікативного підходу, дослідженні впливу методів навчання на мотивацію студентів до вивчення української мови як іноземної.

Огляд стану проблеми, виконаний в обсязі цього дослідження, показав, що для досягнення поставленої мети потрібно розв'язати такі завдання:

1. Теоретично обґрунтувати основні підходи до викладання української мови як іноземної.
2. Експериментально встановити особистісні проблеми студентів при вивченні української мови як іноземної.
3. Визначити основні проблеми студентів, котрі вивчають українську мову як іноземну.
4. Встановити вплив методів та форм навчання на мотивацію студентів до вивчення української мови як іноземної.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ: спостереження; анкетування студентів, аналізу результатів опитування студентів, оцінювання рівня володіння іноземною мовою, а також вивчення проблем з її вивченням та бажаним удосконаленням рівня її оволодіння. Дослідження було виконане на базі Тернопільського національного економічного університету, до уваги бралось опитування серед слухачів підготовчого відділення для іноземних громадян, студентів-іноземців 1-4 курсів нефілологічних спеціальностей.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На підготовчому відділенні для іноземних громадян у вищому навчальному закладі необхідно навчити іноземців використовувати стандартні мовні конструкції, відпрацювати навички спілкування в різноманітних життєвих ситуаціях, дати основи правил письма та базу для взаєморозуміння з носіями іншої мови, підготувати до спілкування, ознайомити з традиціями та культурою країни (Корженко В. Я., 2011, с. 152).

У методиці викладання іноземних мов, у тому числі й української, налічують багато методів, які мають різний ступінь поширення та різну теоретичну базу. У вітчизняних вищих навчальних закладах найбільш поширеними такі методи навчання: граматико-перекладний, усвідомлено-зіставний, аудіолінгвальний, аудіовізуальний, усвідомлено-практичний, комунікативний (Сокіл Б., 2007, с. 14-15).

На нашу думку, навчання мови має опиратися на модель природного процесу спілкування, зокрема на діяльнісний підхід та комунікативний метод викладання української мови як іноземної. Основою комунікативного методу є твердження, що мова вивчається для спілкування, тому основною метою навчання мови повинна бути комунікативна компетенція, яка відповідно включає в себе мовну компетенцію як володіння мовним матеріалом у формі мовних висловлювань, соціолінгвістичну компетенцію як здатність використовувати мовні одиниці у відповідних ситуаціях спілкування, дискурсивну компетенцію як здатність розуміти і досягати зв'язності у розумінні та репродукуванні власних висловлювань, стратегічну компетенцію як знайомство із соціально-культурним контекстом функціонування мови, соціальну компетенцію як здатність і готовність до спілкування.

Комунікативний метод (Communicative Approach) розвиває всі мовні навички – від усного та писемного мовлення до читання та аудіювання. Граматика засвоюється в процесі спілкування: студент спершу запам'ятовує слова, вирази, мовні формули і тільки потім починає аналізувати, що вони означають з боку граматики. Мета комунікативного методу – навчити студента говорити іноземною мовою не тільки вільно, але й правильно (Becker G., 1995; Müller F., 2002).

Основними ознаками комунікативного методу у вищому навчальному закладі А. Гаврилюк вважає наступні:

- 1) завдання курсу – навчити студентів розмовляти іноземною мовою на необхідному для подальшої роботи рівні;
- 2) основним засобом навчання виступають ділові ігри, що моделюють реальні ситуації спілкування. Оволодіння фонетичними, лексичними, граматичними засобами спілкування, а також говорінням, аудіюванням, читанням та письмом як видами мовленнєвої діяльності відбувається під час практичного застосування в процесі спілкування;
- 3) обмежене використання рідної мови під час вивчення іноземної;
- 4) інтуїтивне вивчення системи мови (граматики); у процесі навчання за комунікативним методом граматика вимагається для правильної побудови речень, без механічного заучування граматичних правил;
- 5) лексика вивчається в контексті під час її застосування (Гаврилюк А.П., 2012).

Комунікативний метод, за Б. Соколом, ґрунтується на таких базових загальнодидактичних і методичних принципах: принцип мовленнєво-мисленнєвої активності передбачає, що будь-який мовленнєвий матеріал (фраза, текст) активно використовується носіями мови в процесі спілкування; принцип індивідуалізації як основний засіб створення мотивації при оволодінні мовою; принцип функціональності – відповідно до цього принципу визначаються функції мовлення, читання, аудіювання і писемного мовлення як засоби спілкування; принцип ситуативності передбачає визнання ситуації як базової одиниці організації процесу навчання іншомовного спілкування; принцип новизни забезпечує підтримку інтересу до оволодіння іноземною мовою, формування мовленнєвих навичок, розвиток продуктивності та динамічності мовленнєвих умінь (Сокіл Б., 2007, с. 17).

Серед шляхів підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення української мови як іноземної науковці називають використання інноваційних технологій та інноваційних методологічних підходів: інтерактивні методи викладання та технічні засоби навчання для перевірки знань, поширення навчальних матеріалів, що дозволяє підвищувати ефективність навчання та рівень знань студентів. Таким чином, мультимедійний підхід до навчання української мови як іноземної може забезпечити навчання основних видів мовленнєвої діяльності.

Методика викладання української мови як іноземної перебуває на етапі становлення, тому перед викладачами стоїть кілька завдань: розробити методологічну базу дисципліни «Українська мова як іноземна», навчити студентів читати та розуміти прочитане; запам'ятовувати нові слова, висловлювання, тексти, правила, граматичні закономірності побудови української мови.

Ці етапи є основними, оскільки вони закладають фундамент розвитку мовленнєвих умінь і навичок; засвоєння норм літературної мови як основи культури усного й писемного спілкування; відтворення і створення текстів залежно від комунікативної ситуації; вміння правильно і логічно висловлювати свої думки в різностильовій комунікації. Специфічною особливістю навчального курсу «Українська мова як іноземна» є орієнтація на досягнення комунікативно-професійної компетентності, достатньої для осмисленого опрацювання прочитаної інформації, що проявляється у розмовно-побутовій, професійній і науковій сферах комунікації (Назаревич Л. Т., 2015b, с. 240).

З метою підвищення мотивації студентів до вивчення української мови як іноземної важливим завданням викладача в університеті є активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів, зокрема завдання викликати у студентів зацікавлення навчально-виховним процесом, перетворити їх із пасивних спостерігачів на активних учасників, використовуючи активні методи і форми навчання. Серед ефективних методів, спрямованих на особистісно орієнтоване навчання, можна назвати активні та інтерактивні технології навчання (П'яст Н., 2006, с. 38).

Оскільки слухачі підготовчого відділення для іноземних громадян розпочинають навчання без попередніх знань української мови, викладачам необхідно враховувати індивідуальні особливості кожного студента та адаптовувати навчальний процес до індивідуальних потреб. У навчально-виховному процесі ефективне використання рольових, дидактичних ігор, у ході яких у студентів формується звичка зосереджуватися, самостійно мислити, а також розвиваються увага, прагнення до знань. У процесі гри навіть пасивні студенти активізують свою навчальну діяльність, підвищують свій рівень знань, комунікативні вміння та вміння розв'язувати проблеми. До методів активного навчання належать самостійна робота, проблемні та творчі завдання, робота в парах, у групах, при застосуванні яких «студент змушений активно здобувати, переробляти й реалізовувати навчальну інформацію, подану в такій дидактичній грі, яка забезпечує об'єктивні й значно вищі, порівняно з традиційними (пасивними) методами, результати навчання» (П'яст Н., 2006, с. 39).

Варто зазначити, що інтерактивне навчання як спеціальна форма організації пізнавальної діяльності має конкретну передбачувану мету: створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент бачить свою успішність, інтелектуальну спроможність. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, проведення дебатів, дискусій, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу та відповідної ситуації, позаяк воно ефективно сприяє формуванню вмінь, навичок (П'яст Н., 2006, с. 39).

На основі вивчення та використання гри як методу активізації навчання української мови як іноземної Н. П'яст визначає переваги цього методу навчання:

1. Забезпечується інтеграція теорії і практики, зменшується відстань між теорією та практикою.
2. Розвиваються навички комунікативного діалогічного спілкування.
3. Зростає зацікавленість студентів у використанні додаткової та спеціальної літератури.
4. Розвиваються здібності учасників гри приймати рішення за умов неповної інформації; набувається досвід у розв'язанні проблемних завдань.
5. Вдосконалюються навички прийняття рішень в умовах обмеженого часу.
6. Забезпечується активна участь студентів у колективній справі, інтенсивний обмін досвідом і знаннями між учасниками команд, можливість для кожного з них порівняти свої знання і дії з діями інших, а також уміння скоординувати ці дії (П'яст Н., 2006, с. 41).

Ефективним способом подолання розриву між комунікативними цілями та передкомунікативними результатами навчання вважається побудова навчальних матеріалів з дисципліни «Українська мова як іноземна» послідовно комунікативного типу, конструювання яких вимагає ретельної лінгвостатистичної та методичної роботи, до якої належать: методика визначення і формулювання цілей навчання; каталогу сфер, тем та ситуацій спілкування; текстотека та типологія навчальних текстів; лексико-граматичний і словотвірний мінімум, що

покриває текстотеку й вербалізує цілі навчання; типологія вправ та завдань; типова структура уроку; засоби контролю і тестування (Луцюк М., 2006, с. 284).

Для визначення впливу методів навчання на мотивацію до вивчення української мови як іноземної студентів Тернопільського національного економічного університету ми провели анкетування. У результаті анкетування було визначено індивідуальну мотивацію студентів (загальна кількість 95 осіб), з'ясовано проблеми в процесі навчання та досліджено ефективність використання методів навчання української мови як іноземної. На основі результатів аналізу відповідей слухачів підготовчого відділення для іноземних громадян, студентів-іноземців 1-4 курсів спеціальностей «Міжнародна економіка», «Міжнародне право» Тернопільського національного економічного університету нами виділені узагальнені кількісні дані.

Анкета складалася із п'яти запитань. Отримані результати подаємо у відсотках:

1. Що для Вас є найбільшою мотивацією для вивчення української мови як іноземної?
  - Бажання вільно спілкуватися з носіями мови – 57 %;
  - можливість кар'єрного просування – 45 %;
  - можливість отримати престижну роботу – 39 %;
  - можливість навчатися в університеті українською мовою – 17 %.
2. Які види мовленнєвої діяльності Ви хотіли б покращити?
  - Говоріння – 75 %;
  - аудіювання – 59 %;
  - читання – 34 %;
  - письмо – 29 %;
3. З чим у Вас виникають найбільші проблеми при вивченні української мови як іноземної?
  - Синтаксис, побудова речень – 60 %;
  - лексика і фразеологія – 47 %;
  - фонетика та орфоєпія – 45 %;
  - графіка та орфографія – 32 %;
  - словотвір – 16 %;
  - пунктуація – 14 %.
4. Які форми роботи на заняттях з української мови як іноземної Ви вважаєте найбільш цікавими?
  - Перегляд та обговорення фільмів – 62 %;
  - рольова гра та складання діалогів – 54 %;
  - використання комп'ютерних програм та робота з інтерактивною дошкою – 41%;
  - переклад текстів – 39%;
  - виконання граматичних завдань – 25 %.
5. Які форми самостійної роботи для вивчення української мови як іноземної Ви використовуєте?
  - Спілкування з носіями мови – 56 %;
  - перегляд фільмів українською мовою – 49 %;
  - інтернет-ресурси – 30 %;
  - читання художньої літератури – 23 %.

Як видно з результатів дослідження, основою мотивації для студентів, що вивчають українську мову як іноземну, є бажання вільно спілкуватися з носіями мови. Серед видів мовленнєвої діяльності, які студенти хотіли б покращити, найбільший відсоток займає говоріння. Відповідно найскладніше студентам навчитися будувати речення, репродукувати мовлення. Найбільш цікаві форми роботи в процесі вивчення української мови на заняттях та впродовж самостійної підготовки пов'язані теж із діяльнісно орієнтованими методами і формами роботи.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, можна зробити висновки щодо основних підходів до викладання української мови як іноземної у вітчизняних вищих навчальних закладах. У процесі викладання української мови як іноземної варто орієнтуватися на діяльнісний підхід та комунікативний метод, формування комунікативної компетенції українською мовою, важливо розвивати мовну, соціолінгвістичну, дискурсивну, стратегічну, соціальну компетенцію. Обґрунтування основних принципів процесу навчання, дослідження впливу методів навчання на мотивацію студентів до вивчення української мови як іноземної дає можливість підтвердити ефективність використання діяльнісного та комунікативного підходів у процесі навчання української мови як іноземної.

Перспективи подальших розвідок полягають у дослідженні завдань викладача щодо правильного вибору та поєднання методів навчання відповідно до навчального матеріалу та рівня знань студентів у процесі навчання української мови як іноземної.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Becker, G. (1995). *Handlungsorientierte Didaktik. Eine auf die Praxis bezogene Theorie*. Beltz.
- Müller, F. (2002). *Selbstständigkeit fördern und fordern: Handlungsorientierte und praxiserprobte Methoden für alle Schularten und Schulstufen (Beltz Praxis)*. Landau: Beltz.
- Гаврилюк, А.П. (2012). Застосування комунікативного методу викладання іноземних мов у ВНЗ. URL: confesp.fl.kpi.ua/node/1061

- Касьяненко, Т. А. (2013). Викладання української мови як іноземної: принципи оптимізації та інновації. *Культура народів Причорномор'я*, 257, 7–10.
- Корженко, В. Я. (2011). Інноваційні методи викладання української мови як іноземної у технічному університеті. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, 1, 152–155.
- Луцюк, М. (2006). Навчальний комплекс з української мови "Основа" для студентів-іноземців (доуніверситетська підготовка в мовному середовищі). *Вісник Львівського університету. Сер. Педагогічна*, 21, Іс.2, 283–288.
- Назаревич, Л. (2015а). Вивчення української мови як іноземної: прийоми та методи ейдетики. *Studia Methodologica*, Іс. 40: Пам'яті доктора філологічних наук, професора, академіка Академії вищої школи України Романа Гром'яка (1937-2014), 240–244.
- Назаревич, Л. Т. (2015b). Упровадження методів ейдетики під час занять з української мови як іноземної. *Наукові записки Терно-пільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка*, 1, 163–168.
- Пассов, Е. И. (1985). *Коммуникативный метод обучения иномязычному говорению*. Москва.
- П'яст, Н. (2006). Гра як один із методів активного навчання української мови студентів-іноземців. *Українська література в загальноосвітній школі*, 6, 38–42.
- Сокол, Б. (2007). Методи вивчення української мови як іноземної та їх характеристика. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*, 2, 14–18.
- Строганова, Г. (2018а). Розвивальний потенціал культурологічного аспекту в навчанні української мови як іноземної. *Українська мова і література в школах України*, 7/8, 28–30.
- Строганова, Г. (2018b). Тренінгові технології як засіб активізації навчання української мови як іноземної. *Українська мова і література в школах України*, 9, 17–19.
- Царик, О., Рибіна, Н., & Сокол, М. (2018). Особливості викладання української мови як іноземної: методологічні підходи та інструментальні засоби. *Трансформаційні процеси в освіті та медицині: вітчизняний та зарубіжний контекст: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 жовтня 2018 р.)*. Тернопіль: ТДМУ, 227–230.

REFERENCES

- Becker, G. (1995). *Handlungsorientierte Didaktik. Eine auf die Praxis bezogene Theorie*. Beltz.
- Müller, F. (2002). *Selbstständigkeit fördern und fordern: Handlungsorientierte und praxiserprobte Methoden für alle Schularten und Schulstufen (Beltz Praxis)*. Landau: Beltz.
- Havryliuk, A.P. (2012). Zastosuvannya komunikatyvnoho metodu vykladannia inozemnykh mov u VNZ. Retrieved from: confesp.fl.kpi.ua/node/1061.
- Kasianenko, T.A. (2013). Vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: pryntsyipy optymizatsii ta innovatsii. *Culture of the peoples of the Black Sea region*, 257, 7–10.
- Korzhenko, V. Ya. (2011). Innovatsiini metody vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi u tekhnichnomu universyteti. *Bulletin of the Vinnitsa Polytechnic Institute*, 1, 152–155.
- Lutsiuk, M. (2006). Navchalnyi kompleks z ukrainskoi movy "Osnova" dlia studentiv-inozemtsiv (douniversytetska pidhotovka v movnomu sere dovishchi). *Bulletin of Lviv University. Series. Pedagogical*, 21, Іс.2, 283–288.
- Nazarevych, L. (2015а). Vychennia ukrainskoi movy yak inozemnoi: pryimy ta metody eidetyky. *Studia Methodologica*, Іс. 40: In memory of the doctor of philological sciences, professor, academician of the Academy of Higher School of Ukraine Roman Gromiak (1937-2014), 240–244.
- Nazarevych, L. T. (2015b). Uprovadzhennia metodiv eidetyky pid chas zaniat z ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series. Pedagogy*, 1, 163–168.
- Passov, E. I. (1985). *Komunikativnyy metod obucheniya inoyazychnomu govoreniiu*. Moscow.
- Piast, N. (2006). Hra yak odyn iz metodiv aktyvnoho navchannia ukrainskoi movy studentiv-inozemtsiv. *Ukrainian literature at a secondary school*, 6, 38–42.
- Sokol, B. (2007). Metody vychennia ukrainskoi movy yak inozemnoi ta yikh kharakterystyka. *Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language*, 2, 14–18.
- Strohanova, H. (2018а). Rozvyvalnyi potentsial kulturolohichnoho aspektu v navchanni ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Ukrainian language and literature in schools of Ukraine*, 7/8, 28–30.
- Strohanova, H. (2018b). Treninhovi tekhnolohii yak zasib aktyvizatsii navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Ukrainian language and literature in schools of Ukraine*, 9, 17–19.
- Tsaryk O., Rybina N., & Sokol, M. Osoblyvosti vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: metodolohichni pidkhody ta instrumentalni zasoby. *Transformational processes in education and medicine: domestic and foreign context: Materials of the International Scientific and Practical Conference (12-13.10. 2018)*. Ternopil: Ukraine TDMU, 2018, 227–230.

Статтю подано до редколегії 11.04.2019 р.
Рекомендовано до друку 30.04.2019 р.